

Anotace

Cvičení tohoto typu je vhodné zařadit do výuky, pokud chceme žákům ozřejmit použití dubletních tvarů, které se liší stylovou platností a/nebo příslušností k jiné vrstvě českého jazyka (nespisovné X spisovné). Tento list je věnován tvarům *děkuju* X *děkuji*, stejný postup lze využít např. pro tvary *péct/píct*, *moci/moct*, *píši/píšu*, *mohu/můžu*, *bychom/bysme* atd. Pracovní list vyžaduje samostatnou práci s korpusovou aplikací SyD a obsahuje tři úkoly, které vedou k tomu, aby si žák význam adjektiv osvojil vlastními silami, a to samostatným objevením pravidel a následně jejich aplikací.

Postup práce

Před obdržení pracovního listu by měli žáci vidět obě (všechny) morfologické varianty a měli by si jich sami všimnout v textu. V tomto případě se učitel může na začátku zeptat, jak můžeme v češtině děkovat. Je pravděpodobné, že žáci budou znát obě varianty *děkuju* a *děkuji* a možná i další (viz následující pracovní list).

Učitel se poté zeptá žáků, kdy by jakou variantu použili. Může je vyzvat, aby si představili, že mluví s kamarádem / ředitelem / učitelem nebo že píše oficiální nebo neoficiální e-mail. Žáci možná budou sami vědět, že varianta *děkuji* je formálnější a častěji se používá v psaných textech. I přesto pro ně může být zajímavé podívat se do korpusu na rozložení v psaném a mluveném jazyku. Předtím, než se do korpusu podívají, můžou hádat, jak výsledek dopadne – tj. kdy se častěji používá jaká varianta a jaký je poměr. Poté žáci samostatně nebo ve dvojicích vyřeší úkol 2 a 3. Předem musejí znát postup práce s aplikací.

Pokud žáky výsledky zaujmou, mohou se dále podívat na rozložení variant *děkuji* a *děkuju* v psaných textech. Zjistí tak, že varianta *děkuji* se nejčastěji používá v odborných textech, *děkuju* naopak v beletrii.

Učitel se následně žáků může zeptat, jaká další slovesa mají takové dublety a žáci se mohou podívat, zda se tyto dublety chovají stejně. Zajímavé je např. sloveso *pracovat*, které se v psaném jazyce v první osobě singuláru častěji objevuje ve formě *pracuji*, v mluveném jazyce se v korpusu najde jen podoba *pracuju*.

Nakonec by žáci měli sami obě varianty vhodně použít. Učitel si předem může připravit různé situace, ve kterých mají žáci někomu ústně nebo písemně poděkovat a použít jednu nebo druhou dubletu. O vhodnosti použití lze samozřejmě diskutovat. Žáci by před vlastní produkcí měli znát nejčastější kolokace, a to především kolokaci „*děkovat někomu za něco*“. Kolokace najdou po kliknutí na stejnojmennou ikonu, která se v aplikaci zobrazí spolu s výsledky. Zde si můžou kliknutím na jednotlivá slova zobrazit příkladové věty. Kolokace samozřejmě mohou hledat také přes rozhraní KonText.

DĚKUJU TI ZA DÁREK. DĚKUJI VÁM ZA POMOC.

- 1) **Jak můžeme v češtině děkovat?**
- 2) **Co je typické pro psaní a co pro mluvení? Podívejte se do korpusu (<https://syd.korpus.cz/>).**

Pro psaní je typické:

Pro mluvení je typické:

- 3) **Doplňte do tabulky procenta z grafů.**

varianta	psaní	mluvení
děkuji		
děkuju		

- 4) **Zahrajte se spolužákem minialog. Spolužákovi musíte v dialogu za něco poděkovat.**
- 5) **Napište krátký e-mail učiteli nebo učitelce. V e-mailu musíte za něco poděkovat.**

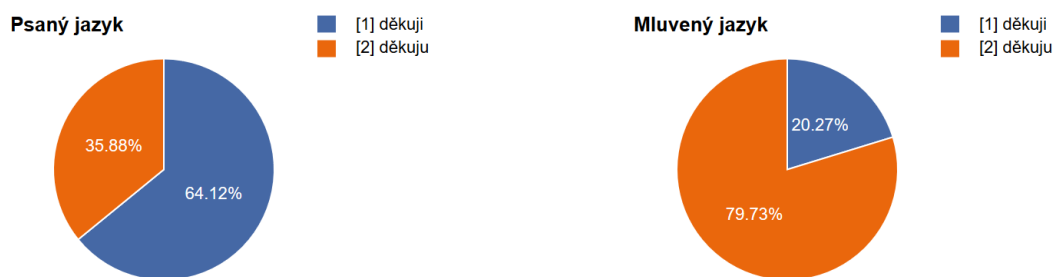

Postup práce s korpusem

Do jednoho okénka aplikace SyD zadejte tvar *děkuji*, do druhého *děkuju*. Nechte zaškrtnuté políčko a=A (nezáleží na tom, jestli je první písmeno malé nebo velké), ale nezaškrťávejte políčko lemma (chcete hledat jen tyto konkrétní tvary slovesa). Klikněte na tlačítko Porovnat varianty. Zobrazí se vám tento výsledek:

Řešení

- 1) děkuji, děkuju (díky, dík, díkec, d' – viz následující pracovní list)
- 2) Pro psaní je typické děkuji. Pro mluvení je typické děkuju.
- 3)

varianta	psaní	mluvení
děkuji	64,12 %	20,27 %
děkuju	35,88 %	79,73 %